

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania N. T.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
z udziałem N. Sp. z o.o. w P.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 13
marca 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 29 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 1041/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od N.T. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanej orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, wyrokiem z 29 listopada 2022 r., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Przemyślu w ten sposób, że oddalił odwołanie N.T. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w

Rzeszowie, w której stwierdzono, że N. T. jako pracownik u płatnika składek N. Sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 kwietnia 2020 r.

Odwołująca wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach naruszenia przepisów postępowania: art. 231 w związku z art. 382 k.p.c. oraz naruszenia prawa materialnego: art. 83 k.c. i art. 22 k.p.

Mając powyższe na uwadze, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd drugiej instancji oraz o zasądzenie na rzecz odwołującej się kosztów postępowaniu, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym i Sądem drugiej instancji według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na oczywistą zasadność skargi, argumentując, że Sąd Apelacyjny uchybił przepisowi art. 382 k.p.c. Wprawdzie art. 382 k.p.c. dopuszcza możliwość odmiennej oceny dowodów bez konieczności ponownego ich przeprowadzania przed Sądem drugiej instancji, jednakże ocena ta powinna być oparta na całym, wszechstronnie rozważonym materiale dowodowym. Zdaniem skarżącej, w postępowaniu przed Sądem Okręgowym został zgromadzony obszerny materiał procesowy (zeznania świadków, dokumenty). W ocenie odwołującej się, brak jest podstaw do podważenia wiarygodności świadków, którzy zeznawali przed Sądem pierwszej instancji w przedmiocie faktu, że znają skarżącą i mają wiedzę, że pracowała ona u zainteresowanej we wskazanym w decyzji okresie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede

wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Oparcie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. na zarzutach naruszenia tylko przepisów prawa procesowego nie pozwala stwierdzić, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Chodzi o brak zarzutów naruszenia prawa materialnego. Wszak w przypadku rozstrzygnięcia sporu wyrokiem, w pierwszej kolejności znaczenie ma prawo materialne, gdyż to ono wyznacza, jakie postępowanie dowodowe było konieczne dla dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności, a wcześniej - czy przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Prawo materialne stanowi punkt odniesienia dla procesowej podstawy kasacyjnej. Nie każde naruszenie przepisów prawa procesowego decyduje o zasadności skargi kasacyjnej, lecz tylko takie uchybienie, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy decyduje zaś prawo materialne. Nie inaczej analizuje się podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Nawiązując wprost do sformułowanego przez skarżącą zarzutu naruszenia przepisów postępowania, godzi się przytoczyć treść uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 nr 7-8, poz. 124), w której stwierdzono, że sąd drugiej instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jakkolwiek postępowanie apelacyjne jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Redakcja art. 382 k.p.c. niewątpliwie wskazuje na brak związania sądu drugiej instancji stanem faktycznym ustalonym w zaskarżonym wyroku sądu pierwszej instancji. Z uwagi na merytoryczny charakter postępowania apelacyjnego, obowiązkiem sądu drugiej instancji nie może być zatem poprzestanie na ustosunkowaniu się do zarzutów skarżącego, lecz musi nim być - niezależnie od treści zarzutów - dokonanie ponownych, własnych ustaleń faktycznych, a następnie

poddanie ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Obowiązek dokonywania ustaleń faktycznych w postępowaniu odwoławczym istnieje więc niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku.

Sąd Najwyższy zauważył, że redakcja art. 382 k.p.c. niewątpliwie wskazuje na brak związania sądu drugiej instancji stanem faktycznym ustalonym w zaskarżonym wyroku. Co więcej, sąd drugiej instancji może brać pod uwagę cały materiał zgromadzony przez sąd pierwszej instancji, bez względu na to, czy ten wykorzystał go w wydany przez siebie orzeczeniu. Sąd drugiej instancji władny jest także uzupełnić lub poszerzyć stan faktyczny ustalony przez sąd pierwszej instancji. Wszystkie te uprawnienia są zrozumiałe, skoro tradycyjną oraz nieodłączną cechą i celem postępowania apelacyjnego jest orzekanie co do meritum przez sąd odwoławczy, a zatem nieograniczanie się do sprawdzania legalności i zasadności zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji.

Do naruszenia art. 382 k.p.c. dochodzi w wypadku pominięcia przez sąd drugiej instancji części zebranego w sprawie materiału, w związku z czym strona powołująca się na naruszenie tego przepisu powinna wskazać materiał dowodowy, który został przez sąd drugiej instancji pominięty przy wydaniu wyroku, i wykazać, że popełnione uchybienie mogło mieć wpływ na wynik sprawy. W niniejszej sprawie dyspozycja art. 382 k.p.c. pozwala Sądowi Najwyższemu jedynie na zweryfikowanie, czy Sąd Apelacyjny bezpodstawnie nie pominął istotnego dowodu uwzględnionego przez Sąd Okręgowy, bądź też niezasadnie nie uzupełnił postępowania dowodowego na okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy. Odmienne - i w pełni uprawniona na etapie postępowania apelacyjnego - ocena zeznań świadków co do tego, czy stosunek pracy odwołującej się miał rzeczywisty charakter, mieści się w zakresie jurysdykcyjnej kompetencji Sądu drugiej instancji i została w stopniu wystarczającym wyjaśniona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny podzielił argumentację organu rentowego co do oceny zeznań powołanych w sprawie świadków w kwestii udziału N. T. w delegacjach. Żaden ze świadków nie posiadał bezpośredniej wiedzy i nie mógł potwierdzić faktu wyjazdów wnioskodawczynie na delegacje zagraniczne. Kolejne wątpliwości Sądu wzbudził fakt niedopełnienia podstawowych formalności w przypadku pracownika

N.T. Wnioskodawczymi została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych kilka miesięcy po terminie, brak jest pokwitowań wypłaty pracownikowi wynagrodzenia. Nieprawidłowości te wystąpiły tylko w przypadku odwołującej się. Okoliczność ta wzbudziła wątpliwości Sądu, tym bardziej, że pracodawca ani przed zatrudnieniem, ani po zatrudnieniu N. T. nie miał problemów z dbaniem o formalności, zatrudnia pracowników, głównie obcokrajowców i poddawany jest kontroli straży granicznej. Zdaniem Sądu, wszystkie powyższe okoliczności stanowią o pozorności zatrudnienia N. T. u płatnika składek N. sp. z o.o. Przedstawione listy obecności, karty wynagrodzeń, czy polecenia wyjazdów służbowych same w sobie nie stanowią dowodu, że praca była wykonywana. W przypadku wnioskodawczynie brak jest przesłanek rzeczywistego wykonywania stosunku pracy na rzecz płatnika składek.

Powyższe ustalenia faktyczne, jak również ocena wiarygodności dowodów nie podlegają ponownej weryfikacji przez sąd kasacyjny, co wynika z art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.

Wobec niewykazania przez skarżącą istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, zaś o kosztach postępowania orzekł w oparciu o art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[a!]